

Otázka: Společnost a její vrstvy

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): ASC

Společnost = skupina jednotlivců, která je charakterizována společnými zájmy, může mít vlastní kulturu a instituce, (*národ, občané státu, kulturní skupina, ...*)

4 typy společností:

archaická

první společností, nejstarší fáze lidské kultury

- období od vývoje člověka před neolitickou revolucí (cca 10 000 – 8 000 př. n. l.)

přechod mezi společností lovců a sběračů k zemědělské (*pěstování obilnin, domestikace zvířat, ...*)

nízký stupeň dělby práce, vše organizováno na bázi příbuzenských vztahů

tradiční

po dovršení neolitické revoluce

vznik měst, dělba práce, sociální rozvrstvení do kast a stavů

zemědělství je základním principem, většina populace pracuje v zemědělství

základem je náboženství (víra)

moderní

přelom 18. a 19. století

modernizace (industrializace, urbanizace)

sekularizace = vliv světských hodnot

zrovnoprávnění všech lidí

lepší dělba práce – zvýšení efektivity, zisků, zkrácení pracovní doby, vyšší platy

postmoderní

důsledkem procesu modernizace

60. – 90. léta 20. století nejprve v USA, poté v Evropě

přesun z průmyslové sféry do služeb, globalizace

důležité vědecké a technické znalosti

rozvoj technologií

Sociální vrstva

označení skupiny lidí na základě jejich postavení ve společnosti (např. střední vrstva)

Sociální třída

označení skupiny lidí na základě typu práce (dělník X kapitalista)

Sociální distance

2 skupiny lidí, mezi nimiž je velká hranice, jsou od sebe vzdálené (bohatí x chudí)

Sociální stratifikace

= sociální rozvrstvení na sociální vrstvy (**stráty**)

hierarchické uspořádání společnosti na základě nerovností mezi různými skupinami lidí
(př. *pohlaví, věk, majetek, ...*)

vertikální - nerovné rozdělení např. dle ekonomického kapitálu

horizontální - rozdělení např. dle místa bydliště

Jan Keller - český sociolog, publicista a ekolog zavedl netradiční dělení stratifikací **podle protekcí**

5 sociálních vrstev:

1 *celebrity* - vyšší horní vrstva, málo početná, všichni se mezi sebou znají

2 *špičkové známosti* - nižší horní vrstva, kontakty odvozují z příslušnosti k velkým formálním organizacím

3 *střední vrstva* - možnost nabízet adekvátní protislužbu za drobnější protekce

4 *vyšší dolní vrstva* - má omezené možnosti protislužeb, bývá častěji v roli dlužníka

5 *nižší dolní vrstva* - nemá žádné možnosti protekce

Společenské systémy

- **otrokářský**

system, ve kterém se využívá práce nesvobodných lidí, jedna osoba tak stává majetkem druhé osoby

- otrokem se člověk stal v případě, že byl válečným zajatcem, něčím dlužníkem, či dítětem jiného otroka

zbavení otroctví představovalo vykoupení nebo propuštění

zánik až v pol. 19. století (západní civilizace)

kastovní

člověk je zařazen do kasty již od narození

kasty tvoří ohraničenou sociální vrstvu

status udržován řadou náboženských rituálů a idejí

každý člověk dle zařazení do své kasty musí splňovat speciální společenskou funkci

stavovský

pojmem spadající do feudální společnosti (středověk)

tvoří je jedinci, kteří si jsou přibližně rovni

snaha o kolektivní obranu svých práv, privilegií, zájmů, životního stylu a výše majetku

byla možnost dostat se do vyššího stavu, na rozdíl od kast (např. sňatkem)

dělení stavů v Evropě: šlechta, duchovenstvo, měšťanstvo, poddaní

třídní

moderní pojem

tento společenský systém přinesla až kapitalistická společnost

nerovnosti jsou dány postavením na trhu práce

Pohledy na třídy:

Marxistické hledisko

1. pol. 19. století

2 třídy ve společnosti: buržoazie a proletariát

rozdíl mezi třídami je ve vlastnictví výrobních prostředků

třídy stojí proti sobě – **třídní boj**

významná teorie změny – boj mezi třídami končí revolučním přetvořením celé společnosti

Třídní struktura dnes:

1. 1. vyšší třída

vlastníci velkých firem

manažerská revoluce (20. st.)

oddělení vlastnictví a řízení (majetek, ale chybí kvalifikace k řízení firmy)

firmy jsou velké, nemohou být řízeny jen majiteli, je třeba manažerů

fragmentace

vyjadřuje reálný rozdíl mezi elitami finančními, obchodními, průmyslovými a i intelektuálními

globalizace

znamená změnu vlastnictví

nadnárodní firmy bývají velkými zaměstnavateli, na kterých jsou závislé i menší firmy

1. 2. střední třída

narůstá terciární sektor (služby) – pracovníci bank, pojišťoven, nižší technický personál

tato třída velmi nesourodá, nyní se rozpadá

1. 3. třída pracujících

dělníci

někteří se blíží spíše střední třídě a někteří se od ní spíše vzdalují narůstající chudobou

sociální mobilita

přesun z jedné společenské vrstvy do jiné (sestupná i vzestupná)

a) vertikální:

vzestupná (přesun do vyšší vrstvy)

faktory: vzdělání, kvalifikace, manželství

sestupná (přesun do nižších vrstev)

faktory: nemoc, neschopnost

b) horizontální – územní přemísťování, profesní změna bez změny sociální vrstvy

- **intergenerační**

přesun mezi generacemi, děti získávají lepší/ horší postavení než jejich rodiče

- **intragenerační**

přesun v rámci jedné generace, na konci života mají lidé lepší/ horší postavení než na začátku

Sociální status (pozice)

= hodnota postavení, které člověk zaujímá v sociálním útvaru

- sociální postavení člověka ve společnosti

- vymezuje práva a povinnosti jedince k ostatním členům

- sociální status každého člověka může být ovlivněn statusotvornými faktory, ty pomáhají

zařadit jedince k vyššímu nebo naopak nižšímu statusu (vzdělání, příjem, profese, podíl na

moci

- zviditelnění statusu navenek = statkové symboly (místo a způsob bydlení, návštěvy prestižních kulturních akcí, způsob oblékání, drahé auto, ...)

- rozlišujeme status vrozený (jedinec jej nemůže změnit – pohlaví, rasa, věk) a status získaný (nabyt vlastní iniciativou jedince – vzdělání, profese, ...)

- dále status subjektivní (jak hodnotí člověk sám sebe) či status objektivní (jak je hodnocen ostatními)

Sociální role

= soubor očekávaného chování člověka, odráží jeho postavení ve společnosti

- vymezuje vztah mezi různými sociálními statusy

- předpoklady pro volbu rolí jsou vlohy, schopnosti, temperament, charakter

- základní role: 1. *nadřízené* – otec, učitel

2. *podřízené* – žák, pacient

3. *souřadné* – spolužák, kolega

4. *role sexuálního partnerství*

- každý jedinec zastává více sociálních rolí naráz (např. žák ve škole, zákazník ve škole, zaměstnanec, ...)

Současné problémy společenského života

lokální - omezené na oblasti jednotlivých zemí

celosvětové - dotýkají se všech zemí a všech lidí

sociální problémy české společnosti

1. snižující se porodnost a sňatečnost

2. stárnutí české populace

3. etnocentrismus, rasismus a netolerance

ad 1.

od počátku 90. let 20. st.

důvody:

mladí lidé mají **více šancí k osobní realizaci** než před rokem 1989

studium, cestování, realizace na trhu práce

jiné formy párového soužití než manželství

ekonomické důvody

manželství a založení rodiny spojeno s vysokými náklady

nemožnost získání vlastního bydlení

riziko nezaměstnanosti

strukturální důvody

90. léta – nepoměr počtu mladých mužů a žen ve sňatkovém věku (sňatková tíseň)

ad 2.

souvisí s poklesem uzavíraných sňatků a počtem narozených dětí

zvyšuje se podíl osob starších 60 – 65 let na úkor mladých

rychlý pokles úmrtnosti a prodlužování střední délky života (počet roků, jichž se člověk statisticky dožije)

problémy s financováním důchodů

ad 3.

etnocentrismus

interpretace kulturních a společenských jevů cizích kultur, jejíž podstatou je přesvědčení o nadřazenosti vlastní kultury

tolerance a otevřenost jsou znakem civilizované kultury

společnosti otevřené, tolerantní, tolerující odlišnost se nazývají **multikulturní**

(např. Z Evropa a S Amerika)

X

melting pot („*tavící kotlík*“) – metafora (heterogenní společnost se stává homogenní)

jedná se o promíchání různých národnostních kultur, které následně tvoří jeden celek

zpochybňován multikulturalismem, zastávající názor, že by kulturní rozdílnosti v rámci společnosti měly být zachovány

rasismus

názor, že jedna rasa je nadřazená nad druhou, a to na základě odlišných vnějších, fyzických znaků

romské etnikum

specifická menšina

národ bez vlastního státu (původ z Indie)

integrace a asimilace se nedaří – obtížné a dlouhodobé řešení (nízká kvalifikace)

rasistické chování vůči romské menšině v ČR patří k nejčastějšímu xenofóbním projevům

apartheid

oddělování ras

v Jihoafrické republice představoval oficiální státní politiku v letech 1948–1990

jednalo se o rasovou diskriminaci původního černošského obyvatelstva pod vládou bělochů

úplné sociální oddělení bílých a černých obyvatel – diskriminace v oblasti vzdělání, majetkového a volebního práva, manželských sňatků, ...

Nelson Mandela

odpůrce apartheidu, odsouzen na doživotí, ale propuštěn a roku 1994 se stává prezidentem

diskriminace

„*discriminare*“ = rozlišovat

způsoby chování, kterými jsou jedinci znevýhodňováni či ponižováni na základě rasy, pohlaví atd.

globální sociální problémy

1. globalizace

2. chudoba tzv. třetího světa

3. kulturní relativizace

4. konzumní společnost

ad 1.

zintenzivnění celosvětových sociálních vztahů, které spojují vzdálené lokality

místní události ovlivňovány událostmi probíhajícími mnoho mil daleko

vzniká světové hospodářství

ad 2.

nerovnoměrné rozdělení užívání bohatství

celoplanetární nerovnost mezi jednotlivými regiony se zvětšuje

ad 3.

celosvětové rozšíření elektronických médií mají lidé větší možnost poznávat jiné národy a kultury ► svět se postupně zmenšuje: lidé jedí stejné jídlo, čtou stejné knihy, sledují stejné filmy, diskutují o stejných problémech

jednotlivé kultury se relativizují – ztrácejí oprávnění na absolutní platnost, stále více lidí si uvědomuje, že jejich kultura je pouze jedna z mnoha existujících

ad 4.

problém je, že konzum nemá hranice

rozšiřující se poptávka po zboží všeho druhu je nezbytnou podmínkou západních ekonomik
důsledky konzumní společnosti se ale stávají nadnárodními problémy